

## QUANG TRUNG VÀ I SỰ NGHIỆP GIÁO DỤC

### VÀ CHIÊU HIỆ N ĐẤI SĨ

#### Lê ợ ng Minh Vợ ợ ng

#### Phó hiệ u Trợ ợ ng

Nguyễn Huợ sinh năm 1753, mợ t năm 1792 thợ 39 tuợ i còn có tên là Thợ m, Văn Bình, ngợ ợ i ợ p Kiên Thành, Tây Sợ n, phợ Quy Nhợ n (nay là Kiên Mợ, Tây Sợ n, Bình Đợ nh). Năm 1771 anh em Tây Sợ n (Nguyễn Nhợ c, Nguyễn Huợ và Nguyễn Lợ ) khợ i nghĩa chợ ng lợ i Chúa Nguyễn. Nguyễn Huợ lên ngôi vua lợ y niên hiệ u là Quang Trung.

Tợ mợ t lãnh tợ cợ a phong trào khợ i nghĩa nông dân chợ ng lợ i Chúa Nguyễn (mợ t triệ u đình mợ c nát), Nguyễn Huợ đã trợ thành mợ t anh hùng dân tợ c vĩ đợ i, mợ t thiên tài quân sợ , mợ t danh tợ ợ ng trăm trợ n trăm thợ ng, đánh tan quân xâm lợ c Xiêm (1785 ), kéo quân ra Bợ c lợ t đợ c đợ hợ Trợ nh (1786). Và mùa xuân năm kợ Dợ u (1789), mợ t mùa xuân rợ c rợ chiợ n công, chợ trong vòng 5 ngày đợ u cợ a mùa xuân năm đó (tợ 30 tháng Chợ p đợ n mợ ng 5 tháng tháng giêng tợ c là 25 đợ n 30 tháng 01 năm 1789) đợ ợ i sợ chợ huy thiên tài cợ a Quang Trung, đã quét sợ ch 20 vợ n quân xâm lợ c Măn Thanh, giợ i phóng kinh thành Thăng Long, giành đợ c lợ p, thợ ng nhợ t nợ c nhà .

Nợ u chợ ghi nhợ n vợ ngợ ợ i anh hùng áo vợ i đợ t Tây Sợ n nhợ vợ y thì chợ a thợ t đợ y đợ . Bên trong mợ t con ngợ ợ i thiên tài vợ quân sợ , nhà chính trợ kiợ t xuợ t, ngợ ợ i còn có nhợ ng cợ i cách kinh tợ tích cợ c và là ngợ ợ i dày công xây đợ ng lợ i hợ thợ ng giáo dợ c vợ n đấ“mợ c ruợ ng” cợ a thợ i Lê - Trợ nh, ngợ ợ i còn có cợ p mợ t nhìn đợ i thợ u đấo, biợ t chiêu hiệ n đấi sĩ, trợ ng đợ ng nhân tài .

**Đi với sự nghiệp giáo dục:** Ông Lê - Trần nhậm việc học hành đến thi cử đều sa sút, học thì tìm chỗ vắng vẻ, không thi đỗ; Thi vào Hội đồng thì chọn nộp ba quan tiền thì khi phải khi o hèn, người đứng đầu có câu chuyện “Sinh đồ ba quan” và trở nên thi trở thành “chợ thi” vì thí sinh tha hồ bỏ tiền ra thuê người làm hộ. Việc thi cử trở nên việc học hành và thi cử ông Lê - Trần nhậm việc, sau khi quét sạch quân thù Quang Trung đã đưa ra công sức cho sự nghiệp quan trọng bậc nhất này, ông đứng đầu việc thi hiền rõ trong “Chiếu lập học”: “Xây dựng đất nước lấy việc học làm đầu, tìm lập trường bình đẳng việc tuyển nhân tài làm gốc”. Việc học ông Lê - Trần Quang Trung đứng đầu, khuyến khích các xã mở trường học, việc thi cử ông chọn chọn lập, ông “sinh đồ ba quan” ông Lê - Trần đứng đầu xóa bỏ. Sự nghiệp giáo dục ông Quang Trung quan tâm đúng mức, việc học hành thi cử ông xác định đúng vị trí hàng đầu, nhằm mục tiêu nâng cao dân trí, đào tạo một tầng lớp nho sĩ, quan lại mới, có năng lực phục vụ cho chính quyền Tây Sơn. Chính tay Quang Trung đã phê vào bậc thầy của dân làng Văn Chấn (Hà Nội) Xin dâng bài bia Văn Miếu, câu thơ Nôm có ghi: “Nay mai dâng bài nhà. Bia nghề lập nghiệp trên toà muôn dân”. Quang Trung rất coi trọng tiếng nói của dân tộc, muốn đưa chữ Nôm lên địa vị chính thức của nước ta, một trong những nhiệm vụ của Viên Sùng Chính là dịch sách chữ Hán ra chữ Nôm. Đó các văn kiện của nhà nước đến đến ông viết bằng chữ Nôm. Chữ Hán không còn địa vị độc tôn nữa.

Đó là một bước phát triển mới của văn hoá dân tộc.

**Còn việc chiêu hiền đãi sĩ:** Chúng ta không thể quên được những khó khăn của Nguyễn Huệ khi ra Bắc Hà lần đầu tiên đã phải đứng đầu với sự chọn người của gia đình trí thức Bắc Hà. Lý Trần Quán từ chối sẵn sàng đi theo chúa Trần, Trần Phụng Bình mở lòng tiếp đón, Nguyễn Huy Trác chọn chén thuốc độc để tiễn trung với nhà Lê. Còn Trần Danh Án, Bùi Đĩnh Lăng, Phạm Thái và cả Nguyễn Du... cũng đã cảm phục, mở lòng chào đón Tây Sơn. Chúng ta đưa biệt lập trường học từ chỗ của của nhà học của ông Lê - Trần, những người bị giam hãm trong vòng chữ “Trung” thì chọn, chọn hợp, ôm ấp cô trung với chiếu ngại vàng ngọc nát và chọn lập Tây Sơn quy tụ lại. Trước tình hình đó, Quang Trung đã ban “Chiếu đặt các quan văn võ triều cũ” khuyến khích: “Trẫm mong lòng yêu quý nhân tài không lúc nào quên...Phàm những kẻ bị giam giữ đưa ra hết, những người chưa yên không truy nã nữa để làm được khoan dung”. Tiếp theo trong

**Chiếu cầu hiền,** Quang Trung kêu gọi: “Trẫm đang dự ý lắng nghe, thục vọng mong những kẻ tài cao học rộng chọn địa đầu? hay là Trẫm ít học, không đáng phò tá chăng?”. Bài học của việc chiêu hiền đãi sĩ là ông của Quang Trung khi gặp Ngô Thì Nhậm: “Ngày trước, người vì chúa Trần không dung, một mình bỏ nước mà đi. Nếu ta không đến đây, người làm sao thấy được bóng mặt trời? Có lẽ đó là ý trời, muốn đưa giành người tài cho ta dùng...”. Trước lúc đem quân vào Phú Xuân, Nguyễn Huệ đã dặn dò tướng sĩ: “Sông, Lân là nanh vuốt. Dung, Ngôn là tâm phúc của ta. Nhậm là bậc tôi hiền của ta. Ngày nay ta giao việc quân, quốc 11 trấn Bắc Hà cho các người. Các người phải liú mà làm việc. Có việc nên họp bàn bàn với nhau để phân biệt mặt mũi cũ. Lòng mong muốn của ta là như vậy”. Trên cơ sở của chính sách cầu hiền, dùng người không phân biệt mặt mũi cũ và tấm lòng yêu quý nhân tài không lúc

nào quên công của Quang Trung đã thuyết phục được những nhân sĩ, trí thức Bắc Hà, làm cho họ nhận rõ thời thế và kéo họ về phía nhân dân. Điều này có ý nghĩa to lớn đối với tình hình chính trị đương thời. Bởi vì kéo được một trí thức, một nhân sĩ về phía chính nghĩa trong lúc tình hình Bắc Hà chưa ổn định thì là thêm một lực lượng mới cho phong trào, đương thời bắt đầu một lực lượng mới. Tiếp theo Ngô Thì Nhậm là Phan Huy Ích, Trần Bá Lãm, Ninh Tồn, Võ Huy Tồn, Bùi Đổng Lăng, Võ Huy Lăng ... Họ không chỉ ra phục vụ cho triều đình Tây Sơn và trở thành những công tố cho những triều đại này. Riêng đối với La Sơn Phu tử, người anh hùng áo vải đã “tam cố thất o nhục” (ba lần bị thất bại) với lời thề chân thành: “Mong Phu tử xét đến tấm lòng thành mà đừng bỏ, lấy lòng vì Nghiêu, Thuấn quân dân ra mà dạy bảo, giúp đỡ. Quên đi xin im nghe lời dạy bảo, khi nào cho quên đi được lòng ao ước tìm thầy và đời này không phép công a kẻ tiên giáo”. Cùng với Quang Trung cũng đã chinh phục được trái tim công a kẻ sĩ và Nguyễn Thiệp đã ra nhận mệnh của Vua trẻ Nguyễn Huệ ở Sùng Chính, công quan văn hoá, giáo dục quan trọng nhất của công nhân.

**Nói tóm lại,** với cái nhìn chung nhất chúng ta thấy sự nghiệp và tài năng của Quang Trung bao quát nhiều lĩnh vực: Quân sự, chính trị, kinh tế, ngoại giao, văn hoá, giáo dục... công cuộc xây dựng lại đất nước, với chính sách đối nội, đối ngoại, với việc chiêu hiền đãi sĩ, việc xác định vị trí hàng đầu của sự nghiệp giáo dục...chúng ta ý chí được lập, thành tựu như một mớ, tầm mớ nhìn xa, trông rộng và năng lực thành tài giỏi của Quang Trung.

Con người của Quang Trung là một tinh hoa của thời đại, tình cảm, trí tuệ của nhân dân, những truyền thống tốt đẹp của công dân tộc.

Những gì mà Quang Trung đã làm cho giáo dục ngày nay vẫn còn nguyên giá trị. Đó là những tư tưởng tuy mới mẻ mà giáo dục nước nhà cần phải có và phát huy. Con người và sự nghiệp mãi mãi trong lòng mọi người cũng như trong lịch sử quang vinh của dân tộc Việt Nam.